

ŞU KITAPDAN NÄHILI PEÝDALANMALY

ŞU KITABY ALANYŇYZDA:

Kitabyň başynda berilýän MAZMUNY okaň. Onda her bapda näme barada gürrüň berilýändigini we ara alyp maslahatlaşylyan mowzuklaryň sahypalary berilýär.

KESEL ÝA-DA SAGLYGYŇ BEÝLEKI ÝAGDAÝLARY BABATDAKY MAGLUMATLARY TAPMAK ÜÇÜN:

- Şu kitabyň ahyrynda berilýän III GOŞUNDA göz aýlaň. Bu AT GÖRKEZIJİ kitapda berilýän mowzuklaryň ählisini elipbiý tertibinde görkezýär. Eger siz haýsydyr bir mowzугy gözleýän bolsaňyz, (mysal üçin, “gijilewük”), bu görkezijide onuň beýan edilýän sahypasyna salgy berilýändir. Eger gerek mowzугyňyzy tapyp bilmesäňiz, ony başga adyň üsti bilen agtaryň ýa-da...
- MAZMUNA serediň. Özüňize gerek bolan mowzугy tapanyňyzdan soň, görkezilen sahypany açyň.

EGER SIZ KITAPDA BERILÝÄN KÄBIR SÖZLERIŇ MANYSYNA DÜŞÜNMESEŇIZ:

Kitabyň soňundaky ýerleşdirilen I Goşundyda berilýän sözlükden degişli sözi tapyň. Sözlükde düşündirilýän sözler bapda ilkinji gezek ulanylan ýagdaýynda ýazmaça harp bilen ýazylandyr.

DERMANY PEÝDALANYP BAŞLAMAZDAN ÖŇ:

I Goşundyda dermany ulanmak, onuň mukdary, howpy we ýararlygy babatdaky maglumatlary agtaryň. DERMANYŇ SANAWYNY WE AT GÖRKEZIJINI I Goşundydan tapyp bilersiňiz.

TIZ KÖMEGE TAÝYAR BOLUŇ.

- 23-nji bapda maslahat berlişi ýaly, öýde ýa-da obada sanitar bukjaňyz hemişe taýýar bolsun.
- Şu kitaby zerurlyk çykamazdan öň öwreniň, aýratyn hem “ILKINJI KÖMEK” (10-njy bap) we “SYRKAWA NÄHILI IDEG ETMELI” (4-nji bap).

ÖZ MAŞGALAŇYZYŇ SAGDYN BOLMAGYNA KÖMEK ETMEK ÜÇÜN:

“IÝMITLENME” (11-nji bap) we “ÖŇÜNI ALMAK” (12-nji bap) bölümlerini ünsli okap, ätiýaçlyk çärelerine aýratyn üns beriň.

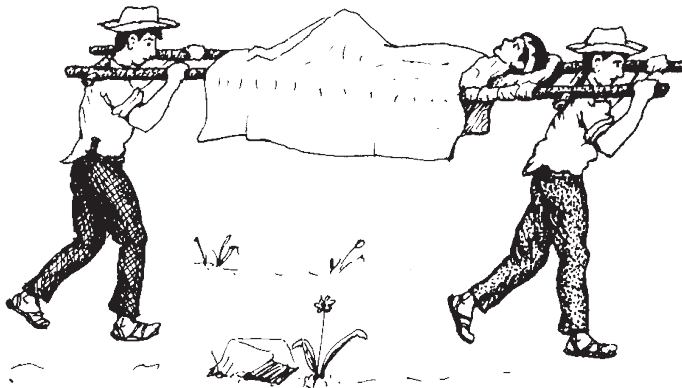
ÖZ JEMGYÝETIŇIZIŇ SAGLYGyny GOWULANDYRMAK ÜÇÜN:

Şu kitaby öwrenmek üçin öz goňşularyňyz bilen duşuşyp, ýaşayan ýeriňizdäki saglyk kynçylyklaryny ara alyp maslahatlaşyň. Mugallymdan şu kitaby ulanyp, çagalar we ulular bilen sapak geçmegini haýyş ediň.

MAŞGALA SAGLYGY

~ düzedilen neşir ~

Dawid Werner,
Kerol Sýuman we Džeyn Makswell

Dawid Wernerin suratlary bilen

Kongres kitaphanasynnda çap edilen kitaplaryň katalogynda

Werner Dawid 1934-

Lukmanyň bolmadyk ýerinde /Dawid Werner Kerol Syuman we Džeyn Makswell bilen. Düzedilen neşir.

ISBN 0-942364-15-5

1. Medisina, sada dilde.

2. Oba ýerindäki saglygy gorayyş.

I Syuman Kerol, 1959--. II Makswell Džeyn, 1941--. III Kitabyň ady.

[DNLM:

1. Jemgyýetçilik lukman kömegi — gollanmalar.

2. Medisina — sada dilde ýazylan işler.

3. Oba ýerinde saglygy gorayyş — gollanmalar.

WA 39 W492w]

RC81. W4813 1992 610 – dc20

DNLM/DLC 92-1539

Kongres kitaphanasy üçin CIP

Hesperian fondy tarapyndan

çap edilen

P.B. guty 1692

Palo Alto, Kaliforniýa 94302

ABŞ

Nusga © 1992

Awtorlyk hukugy © Hesperian fondy.

Iňlis dilinde ikinji neşir, oktýabr, 1977.

Iňlis dilinde düzedilen neşir, maý, 1992.

Üçünji neşir, aprel, 1996

Şu kitabyň asyl nusgasy «Donde No Hay Doctor» atly ispan neşirinden iňlis diline terjime edilip, düzedilen we üsti doldurylan neşir hökmünde 1977-nji ýylda çap edildi.

Şu kitabyň islendik sahypasynyň (suratlary bilen bilelikde) nusgasyny awtordan ýa-da neşirýatçydan birugsat göçürmek, ony köpeltmek we ýerli şertlere laýyklykda uýgunlaşdyrmak bolýar. Köpeldilen neşirleri mugt ýa-da satuw arkaly (ýöne gazaňç etmek maksady bilen däl) ýaýratmak rugsat edilýär. Söwda maksady bilen ýaýratmak üçin awtoryň ýa-da Hesperian fondunyň rugsadyny almak hökmandyr. Kitabyň awtory we Hesperian fondy şu kitabyň teksti ýa suratlary ulanylan islendik materiallaryň göçürme nusgasyny iberenlere örän minnetdar bolardy.

Şu kitaby terjime etmekçi bolýanlaryň dykgatyna: şu kitapdaky maglumatlaryň ikinç gaýtalanmazlygy we uýgunlaşmasy üçin, **terjimä başlamazdan öň Hesperian fondy bilen habarlaşmagyňyzy haýyş edýäris.**

ŞU DÜZEDILEN WE ÜSTI DOLDURULAN NEŞIRI SIZIŇ KÖMEGIŇIZ ARKALY KÄMILLEŞDIRIP BOLAR. Siz oba ýerinde işleýän saglygy gorayyş işgäri, lukman, ene ýa-da islendik adamdygyňyza garamazdan, şu kitabyň öz jemgyýetiňizde giňden ulanylmagy üçin edilen üýtgetmeler baradaky teklipleriňizi ýa-da pikirleriňizi awtora Hesperian fondunyň salgysyna ýazyň. Kömegiňiz üçin minnetdarlyk bildirýäris.

Bütün dünýädäki adamlaryň köp toparynyň we aýry-aýry adamlaryň işi we wepadarlygy arkaly «Lukmanyň bolmadyk ýerinde» atly kitap 50-den gowrak dile terjime edildi.

Aşakda käbir terjimeleriň sanawy we salgylary berilýär. Siz olary şu salgylardan tapyp bilersiňiz

ISPAN WE IŃLIS DILLERINDE
The Hesperian Foundation
P.O. box 1692
Palo Alto, CA 94302
U.S.A.

ISPAN DILINDE
Editorial Pax-Mexico
Ave. Cuauhtemoc 1434
Mexico, D.F. 03310
MEXICO

FRANSUZ DILINDE
ENDA
B.P. 3370
Dakar, SENEGAL

PORTUGAL DILINDE
Edicoes Paulinas
Caixa Postal 8.107
Sao Paulo,S.P. BRAZIL

ARAP DILINDE
Arab Resource Collective
P.O. Box 7047
Nicosia, CYPRUS

SUAHILI DILINDE
Rotary Club of Dar es Salaam
P.O. Box 1533
Dar es Salaam, TANZANIA

HINDI DILINDE
VHAI
40, Institutional Area
(Near Qutab Hotel, S. of I.T.T.)
New Delhi, 11016

WÝETNAM DILINDE
CIDSE — Vietnam
G.P.O. Box 2914
General Post Office
Bangkok, THAILAND

INDONEZ DILINDE
Yayasan Essentia Medica
P.O. Box 58
Yogyakarta, INDONESIA

ITALÝAN DILINDE
Lay Volunteers Internat'l Assoc
Via Meucci 35
12100 Cuneo, ITALY

Başga dillerdäki, şol sanda amfarik, bengal, hytaý, dari, nemes, iban, kanada, koreý, lao, marati, marşal, miskito, nepal, uştu, kwegua, şuar, sindhi, sinhala, tamil, thaý, tigro, tewani, urdu, türk, wýetnam, zulu, şeýle-de iňlis dilindäki neşirler barada maglumat almak üçin Hesperian fonduna hat ýazyň. Neşirler dürli ýurtlar üçin uýgunlaşdyrylandyr.

Biz şu kitaby oňa has mätäç bolan adamlara, ýagny uzak ýerlerdäki oba adamlaryna ýetirmek mümkinçiliklerini gözleýäris. Eger siziň bize kömek etmäge ýagdaýyňyz ýa-da teklipleriňiz bar bolsa, Hesperian fondy bilen habarlaşmagyňyzy haýyş edýäris. Biz girdejisi az bolup, garyp ýurtlarda ýaşayan adamlara şu kitaby pes nyrdan satyn almagy hödür edýäris.

MINNETDARLYK

Şu kitabyň neşiri köpleriň tagallasy bilen amala aşdy. Men bütün dünýäde şu kitapdan peýdalanýan, köp ýyllaryň dowamynda bize hat ýazýan, öz bellikleri we tekipleri bilen paýlaşýan adamlara uly minnetdarlyk bildirýärin. Sebäbi şularyň bary bizi zerur maglumatlar bilen üpjün edip, bizi gönükdirýärler.

Dawid Werner kitabyň ispan we iňlis dillerindäki asyl nusgasynyň awtorydyr. Onuň ýiti düşüňjesi, aladasy we işe bolan yhlasy kitabyň her sahypasynda äşgär bolýar. Kerol Syuman we Jeýn Maxwell şu neşiri gözden geçirmäge, ýazmaga we taýynlamaga kömek etdiler. Men olaryň janykpeşlik bilen örän ýokary derejede eden işleri üçin çuňňur minnetdarlyk bildirýärin.

Men şu neşiriň käbir baplaryny ýazan we gözden geçiren beýleki adamlara: Sýulen Millere, Sýuzan Kleýne, Ronni Lowiçe, Meri Ellen Garoýe, Şilli Kahane, Paul Elstere we Jorj Kente hem minnetdarlyk bildirýärin. Afrikan neşirinden alnan maglumatlar üçin Makmillan neşirýatynda işleýän Endryu Piarsona we beýlekilere minnetdarlyk bildirýärin.

Saglygy goraýşyň çäklerinde işleýän bütün dünýädäki lukmanlaryň we hünärmenleriň köpüsi şu kitaby gözden geçirdiler. Olaryň hemmesiniň adyny ýatlap geçmek mümkinçiligi bolmasa-da, käbirleriniň adyny agzamazyk mümkin däl: Dawid Sanders, Rihard Laing, Bill Bauer, Greg Troll, Debora Bikel, Tom Friden, Jeýn Zuker, Dawid Morleý, Frenk Katçpul, Lonni Şawelson, Rudolf Bok, Jozef Kuk, Saja Greenwood, Wiktoriýa Şeffild, Şerri Hilaski, Pam Zinkin, Fernando Witeri, Jordan Tapero, Robert Gelber, Ted Greýner, Stefen Gloýd, Barbara Mintzes, Reýner Arnold we Maýkl Ten, Braýan Lind, Dawid Koady we Alejandro de Awilla. Olaryň ýokary derejedäki hunärmen maslahatlary we kömegi örän gymmatlydyr.

Men golyazmany taýýarlamaga ýardam beren Hesperian fondunyň wepaly agzalaryna: Kaýl Krawena şekillendiriş sungat we maket üçin, Stefan Wabba we Sintia Routa kompyuter grafikasyny üçin, Elizabet de Awilla redaktorlyk kömegi üçin tüýs ýürekden minnetdarlyk bildiresim gelýär. Şeýle-de men şu kitaby çapa taýýarlamaga kömek edenlere: Ketl Albertse, Meri Kleýne, Ewan Winsloy-Smite, Jeýn Bowelasa, Kim Gennona, Heýdi Parka, Laura Gibneýe, Nensi Ogaza, Martin Bastosa, Karen Wudberä we Trud Boga minnetdarlyk bildirýärin. Hemişe kömege taýýar Keýt we Luella Mak Farlanlara aýratyn minnetdarlyk bildiresim gelýär.

Şu kitabyň täze neşirini taýýarlamaga ýardam edenlere: Manişa Arýala, Markos Burgosa, Pam Fadema, Inaki Fernandez de Retana, Şu Ping Guana, Todd Jeýlere, Erik Lemanna, Malkolm Lowe, Malini Mahendra, Jeýn Makswelle, Sýuzan Mak Kallistere, Gaýl Mak Swinä, Elena Metkalfa, Sýum Muzaffara, Leana Rozettä, S. Siýenkiýewiçe, Lora Santýaga, Peter Smalla, Melissa Smita, Fred Straussa, Maýkl Terrä, Fiýona Tomsona, Ketlin Wikerä we Sara Walissä uly minnetdarlyk bildirýärin.

Täze neşirdäki tekstlere düşündiriş berýän suratlaryň üstünde Dawid Werner, Kil Krawen, Syuzan Kleýn, Regina Faul-Doýle, Sendi Frank, Fiona Tomson we Luhia Wang dagylar işlediler. Şeýle-de biz şu adamlara uly minnetdarlyk bildirmek isleýäris: Deýl Krosbä, Karl Wernere, Makmillan neşirýatçylaryna (kitabyň afrikan neşirinden Felisiti Şepardyň çeken käbir suratlary ulanyldy), “Täze Internasionaliste” we Jeýms Ogwana (417-nji sahypadaky suratlar üçin), “Mak Grou-Hill Buk” kompaniýasyna (Jon Hendersonyň “Tiz kömek boýunça Gollanmasyndan” Naýl Hardynyň çeken suratlaryny 85 we 104-nji sahypalarda ulanmaga rugsat edendikleri üçin).

Kitabyň birinji neşirini çapa taýýarlamaga ýardam berenleriň yhlasly işi kitabyň her sahypasyndan äşgär görünýär. Men Welî Práysa, El.Hottä, Rodni Kindola. Maks Kapestanä, Rudolf Boga, Kent Benedikte, Alfonso Darrikadese, Karlos Filipe Soto Millere, Paul Kwintara, Dawid Morlä, Bill Bawerä, Allizon Orozko, Syuzan Kleýne, Greg Trollä, Kerol Westburge, Linn Gordona, Mira Polinjere, Trud Boga, Rojer Bança, Linn Koýene, Jorj Kente, Jeki Meýe, Oliwer Boga, Bill Gonda, Reý Bleýçere we Jesus Manjarrese minnetdarlyk bildiresim gelýär.

Şu täze neşir üçin biz Karnegi Korporasiýasynyň, Gladis we Meril Muttart Fonduna, Mira Polinjere, Jemgyýet Abandançylygy Fonduna, Mizereora, W.K. Kellog Fonduna, Sanflauer Fonduna we Edna Mak Konnel Klark Fonduna maliýe ýardamlary üçin minnetdarlyk bildirýäris.

Men Piaxtla taslamasy boýunça oba ýerlerinde işleýän saglygy goraýş işgärlerine, aýratyn hem baý tejribesi bilen paýlaşan Martin Raýsa, Migelo Angelo Manjarrise, Migelo Angelo Alwarrese we Robert Fajardo tüýs ýürekden minnetdarlyk bildiresim gelýär.